

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/26313>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-05 and may be subject to change.

TWEESTROMENLAND

MAAS EN WAALS TIJDSCHRIFT VOOR STREEKGESCHIEDENIS

Redactie:

Martin Bergevoet, Hugo van Capelleveen, Jan van Gelder,
Huub van Heiningen en Ton Tielen.

NUMMER 64

1990

J.E. Bogaers

Wijbulxen in Weurt

Aan het Dorpsplein te Weurt, in de gemeente Beuningen, woont 'meester' en 'francofiel' J. H(erman) Blaauw. Niet alleen in zijn tuin, maar ook in zijn huis bevinden zich vele bezienswaardigheden. Zo ligt er in de woonkamer, voor een allesbrander, een groot stuk van een merkwaardig stenen kruis, dat nu en dan dienst doet als bijzettafeltje. Daarop is in gotisch schrift een vierregelige, raadselachtige tekst uitgebeiteld.

Het kruis (zie afb., foto P. Bersch) is van harde blauwe, Devonische kalksteen, z.g. kolenkalksteen, die vooral wordt aangetroffen in België, in de omgeving van Namen en Doornik, langs de Maas en de Schelde. De grootste oorspronkelijke breedte (van de dwarsbalk) is nog te bepalen: 42 cm. Aan de boven- en onderzijde (van de rechtstandige balk) ontbreekt een gedeelte; de grootste hoogte bedraagt thans 40 cm. De dikte is 13.5 cm.

In oktober 1960 werd het kruis ontdekt door H(ein) S. Engelen, toen deze bezig was de voortuin van zijn boerderijtje (Biezenstraat 2, sinds 1962 Sportlaan 6; thans afgebroken (1)) in orde te brengen. Meester Blaauw wandelde er toevallig langs, nadat het kruis net uit een ongeveer 60 cm diepe kuil was opgedolven. Hij toonde zich er zeer in geïnteresseerd en mocht het van de vinder ogenblikkelijk hebben; kort daarna slaagde hij er - niet zonder moeite - in het achter op zijn fiets huiswaarts te transporteren.

In de tweede helft van het vorig jaar is het de schrijver van deze bijdrage wel heel duidelijk geworden dat in Nederland nauwelijks iemand is te vinden die gespecialiseerd is in het lezen van inscripties in gotisch letter-

schrift. Maar gelukkig woont en werkt in Alkmaar nog steeds de in menig opzicht befaamde mr.dr. J. Belogne, die vele jaren studie heeft gemaakt van 'stenen charters'. (2) Deze was gaarne bereid met behulp van een foto zijn krachten te beproeven op het probleem van het Weurtse kruis. In het hierna volgende is dankbaar gebruik gemaakt van de resultaten van zijn onderzoek.

We hebben hier te doen met een vrij normaal grafkruis, dat wel afkomstig moet zijn van een kerkhof. De tekst van het opschrift, dat oorspronkelijk zeker langer is geweest dan vier regels, luidt:

[- - -] / [d] e . 21 . dach . dec / sterf .
wijbulxen / mechiel / ersten / [- - -].

De rechte haken begrenzen een aanvulling; van letters waaronder een punt is geplaatst, zijn nog slechts sporen aanwezig. In de derde bewaard gebleven regel heeft de steenhouwer zich vergist: *mechel* is later met een *i* boven de *h* en de daaropvolgende *e* uitgebreid tot *mechiel*.

In de inscriptie is dus vermeld dat (hoogst waarschijnlijk in een bepaald jaar) op de 21ste dag van december is gestorven Wijbulxen Mechiel (d.i. Mechiel/Michiël Wijbulxen), (de) eerste . . .

De letters zijn zeer goed en uniform uitgehakt, en uitzonderlijk regelmatig geplaatst; het zijn laat-gotische minuskels, op grond waarvan het opschrift kan worden gedateerd op het einde van de 16de eeuw.

De grote vraag is nu: wie was Mechiel Wijbulxen? Heeft hij in Weurt gewoond en is hij daar begraven, en wat voor een 'eerste' is hij geweest?

De vindplaats aan de Biezenstraat/Sportlaan wijst zeker niet op een voormalige begraafplaats aldaar. Het kruis zou gestaan kunnen hebben op een kerkhof bij de kapel ter ere van de H. Andreas, die reeds in de 13de eeuw te Weurt stond (op de plaats van de huidige parochiekerk) en die ondergeschikt was aan de St.-Stevenskerk in Nijmegen. (3) Overigens dient men te bedenken dat in vroeger tijd, vooral in België maar ook in het

zuiden van ons land, veilingen werden gehouden van 'overtollige' grafkruisen, die dan voor een heel ander doel gebruikt konden worden, b.v. als dorpel. Ons kruis kan dus heel goed 'secundair' in Weurt terecht zijn gekomen.

Nog ernstiger is het gesteld met de familienaam Wijbulxen, die voor zover dit na uitvoerige nasporingen te beoordelen valt, volstrekt uniek lijkt te zijn. De 'dorpsgenealoog' van Weurt, J.G.G.P. (Hans) van de Griend in Nijmegen heeft nog nooit van deze naam gehoord. Hij is bovendien niet te vinden in het 'Genealogisch repertorium' (4), noch in het 'Nederlands repertorium van familienamen' (5), en evenmin in het 'Algemeen genealogisch-heraldisch repertorium van de Zuidelijke Nederlanden' (6), of in daarvoor in aanmerking komende woordenboeken en bronnenpublicaties. (7)

Aangenomen dat het woord Wijbulxen juist is gelezen, dan ziet het er naar uit dat deze familienaam is afgeleid van een plaatsnaam, een toponiem. Met behulp van het 'Middel-nederlandsch woordenboek' is hij vrij eenvoudig te verklaren. Het mannelijk zelfstandig naamwoord *bulc* (*buelc*, *beelc*, in het Westvlaams *bilk*, *bulk*) duidt op een omsloten weide, een omheind perk, ook een weide door water omringd. In het voorvoegsel Wij- is gemakkelijk het bijvoeglijk naamwoord *wijt* (*wijdt*, *wit*, *wide*), d.i. ons *wijd* te herkennen. (8)

Wijbulxen zou daarom heel goed een familienaam kunnen zijn die is afgeleid van een toponiem in de betekenis van: omsloten (door een sloot omringde?) wijde, grote wei.

Met dit alles is echter nauwelijks iets opgelost van het hier naar voren gebrachte probleem. Dit bevat zoveel onbekenden dat het verder zinloos lijkt te gaan zoeken naar een functie die Mechiel Wijbulxen in Weurt of elders als eerste bekleed zou hebben. We blijven dus zitten met de irriterende vraag: Wie was die Wijbulxen?

Wie het weet, mag het zeggen.

Nijmegen, 1-1-1990

Noten:

1. Kaartblad 40 west, coördinaten $\pm 184.550/429.525$. De heer Engelen woont thans in het pand Pastoor Van der Marckstraat 64, Weurt.
2. Zie o.a. J. Belogne, Stenen charters (oude grafstenen), 4de dr., Amsterdam 1948.
3. A.G. Schulte, De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst, geïllustreerde beschrijving. De provincie Gelderland, Het kwartier van Nijmegen, III: Het Rijk van Nijmegen, westelijk gedeelte, 's-Gravenhage 1982, 36 v.
4. E.A. van Beresteyn/H.L. Kruimel, Genealogisch repertorium, I-II, Den Haag 1972; supplement 1970-1984, samengesteld door P.A. Christiaans en A.J. van der Tang, 's-Gravenhage 1987. - Ook een schriftelijke aanvraag bij het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage heeft een negatief resultaat opgeleverd.
5. Deel I-XIV, Amsterdam 1963-1988.
6. Samengesteld door R.J. Leenaerts, I-V, Handzame 1969-1979. Vriendelijke mededeling van P.M.H. Breukers, Cuijk.
7. Met hartelijke dank aan Frank Eliëns, dr. A.E.M. Janssen en dr. A.H. Laeven, die mij achtereenvolgens de weg hebben gewezen in de boekerijen van het Gemeentearchief, het Historisch Instituut en de Universiteitsbibliotheek te Nijmegen.
8. E. Verwijs/J. Verdam, Middelnederlandsch woordenboek, I, 's-Gravenhage 1885 (1969), kol. 1476, s.v. BULC; IX, 's-Gravenhage 1929 (1971), kol. 2523-2528, s.v. wijt. Zie over bulk als geografische naam ook J. Winkler, Geschiedkundig onderzoek der aardrijkskundige namen in Gelderland, Nomina geographica Neerlandica III, 1873, 7-320, speciaal 67.

Joh. Glaap

Een Dreumelse familie van 800 jaar

Op 14 november 1981 was er een reünie van de Maas en Waalse familie Van Eck uit Dreumel (zie foto), die met z'n tien 800 jaren bereikte. Een uniek feit dat de familieraad belangrijk genoeg vond om er even bij stil te staan.

Tien A.O.W.-ers uit één gezin. Deze broers en zussen, allen in Dreumel geboren, wonen thans in verschillende plaatsen met nakomelingen tot in verre landen als Canada en Australië.

Op dit moment zijn er nog zeven in leven en enkele van hen zijn van 80 nu 90-plussers geworden.

Uit de historische bijdragen van de kroniek blijkt, dat hun lot als van zovele Maas en Waal-ers, bepaald is door werken op het land, opbouwen en elders weer opnieuw beginnen en soms door vlucht voor het water.

Deze familie had een voorliefde voor de natuur en de gezelligheid. De leden ervan kozen meestal een zelfstandig beroep en woonden op hoge leeftijd nog in hun eigen huisje, waarmee wellicht hun onafhankelijkheidszin wordt verklaard.

We willen de geschiedenis van Gerardus van Eck, de vader van deze tien, met zijn voorouders in vogelvlucht gaan volgen.

Gradus werd op 22 april 1859 te Dreumel geboren als zoon van Jacobus van Eck en Antonia van den Hork. Hij trouwde op 23 mei 1887 met Arnolda Jansen (geboren op 12 februari 1857 te Wamel en dochter van Hendrikus Jansen en Helena van de Geijn). Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren in 1886, 1889, een te vroeg doodgeboren tweeling in 1890 en 1892.

Op 30 augustus 1892 stierf zijn vrouw Arnolda op 35-jarige leeftijd.

Hij hertrouwde op 4 mei 1893 met Gerarda van Vulpen (geboren op 14 december 1868 te Leeuwen en dochter van Willem van Tulpen en Maria van Wolferen).

Gradus was klompenmaker en woonde in